

”Alla kan göra någonting”

Följ med och möt den miljömedvetne Martin Smedjeback, fredsaktivist, ickevåldsutbildare, djurrättskämpe och vegan – bland annat.

”Kollektivet Gandhi” står det på dörren till lägenheten i det helt vanliga bostadsområdet i en kort promenad från centrala Mjölby. Vi ringer på. Martin öppnar.

– Hej, välkomna, kom in, vill ni ha kaffe?

På det rustika furubordet står blåvita koppar framdukade och ett litet ljus brinner stilla på ett fat. Utanför fönstret, bakom de kala träden, skimtar Svartåns mörka vatten.

– Mjöljk?
– Ett paket sojammjolk landar på bordet.

– Eller vill ni hellre ha havremjolk?
Och kaffet, det är självklart rättvisemärkt.

I Gandhikollektivet äter man inte djur eller dricker sådant som är producerat av djur, som mjölk till exempel. Till vardags blir det ofta linssoppa eller kanske en potatissallad (se Martins recept här intill) och till fest, tzsaispett ”en kulinarisk specialitet”.

Vi pratar om mat och djurens lidande i köttindustrin, om köttuppfödningens konsekvenser för miljön. Om hur mycket mat som kastas av privata hushåll och av butiker trots att den är fullt ätbar. Sedan glider samtalen in på vapenindustrin, vapenexport, ickevåldsaktioner, bekämpning av fattigdom, mänskliga rättigheter...

Det snurrar i mitt huvud. Allt som sägs väcker många frågor och leder in på nya spår som leder vidare till långa resonemang. Så är det att prata med Martin. Så mycket engagemang för så många saker.

”Jösses”, tänker jag. Hur ska jag kunna bena ut det här så att det blir läsbart?

Jo, jag får helt enkelt dela upp det ämne för ämne.

Martin om djurens rätt

– Jag blev vegetarian när jag flyttade hemifrån, men i början var det var

inget stort engagemang. Sedan började jag reflektera och läsa om hur djuren har det i djurindustrin. Miljonerna av djur dör varje år bara i Sverige. Och det är inte bara det att vi dödar dem, utan lidandet de tvingas utstå under sina korta liv. Innan jag blev vegetarian var jag helt ovettad och tänkte inte på att jag var en del i att orsaka det lidandet. Ändå borde det vara så uppenbart för oss. Att äta kött är konkret kopplat till våra vardagliga handlingar och att sluta med det skulle göra en enorm skillnad för djuren.

Men alla vill ju faktiskt inte vara veganer eller vegetarianer...

– Nej, och en sådan förändring sker sällan över en natt. Men alla kan göra någonting här och nu. Kanske äta vegetariskt en gång i veckan. Man ska inte göra det för svårt för sig. Alla kan ta små men betydelsefulla steg i vardagen för att minska lidandet.

Välja att äta viltkött kanske?
– Jag förstår de som vill äta vilt och tycker att det är bättre än kött från djurindustrin. Men för egen del, nej. Även om djuren haft ett bättre i det fria måste de dödas för att ätas. Vi har inte rätt till det. Djur har rätt till sitt eget liv.

Martin om ickevåld

Martins sovrum i kollektivet är sparsamt möblerat. En säng. Ett skrivbord med en dator. En bokhylla. En anslagstavla med bland annat foton på brorsbarnen, Martin själv har valt att inte ha barn.

– Barn kräver tid och ska få ta tid, men jag tycker inte att alla måste ha barn. I stället för barn väljer jag att ägna min tid åt samhällsengagemang.

På anslagstavlan sitter också en dekoral med texten ”When injustice becomes a law, resistance becomes a duty” (När orättvisa blir lag, blir motstånd en plikt) och en klassisk bild från Himelska fridens torg där en ensam man ställer sig framför en rad stridsvagnar.

Över sängen: en tavla med en bild på Martin Luther King, tagen när han höll det klassiska talet ”I have a dream” och i en enkel guldrum över skrivbordet

hänger motiveringen bakom valet av Kristna fredsörelsens ickevåldspris-tagare 2010.

Jag lyfter försiktigt ned ramen och läser:

”När ickevåldets väg är som starkast gör den världen runt om oss till en något varmare, gladare och mänskligare plats att finnas i och får oss att vilja sprida denna erfarenhet vidare till andra. Martin Smedjeback lever och utstrålar detta ickevåld som få av oss...”

Martin om våld som metod

– Att våld som medel skulle vara snabbt och effektivt stämmer inte. Ofta är det tvärtom. Vi borde ha lärt oss av Irak. Över 100 000 dokumenterade dödsfall sedan 2003. Det är så stora siffror att man knappt kan förstå. Riskerna för att människor dödas är mycket, mycket större om man använder våld som metod. I Libyen har redan upp emot 10 000 människor dött. Man bygger inte fred genom att skicka iväg Jasplan då och då. Det är det långsiktiga arbetet som skapar varaktig fred. Att stärka det civila samhället och stödja arbetet för mänskliga rättigheter är den mest framgångsrika vägen.

Varifrån kommer ditt engagemang?

– Det började när jag pluggade i Lund (Martin har en fil kand i psykologi). Jag gick med i Kristna studentrörelsen och var ordförande där i tre år. Sen fick jag jobb som ickevåldssekreterare i Kristna fredsörelsen och mina ögon öppnades för ickevåldets kraft.

Kristna... är du troende?

– Jag inspireras av Jesus som förebild. Ofta ser man honom som lite snäll och mesig. Men han var en rebell, en

kärleksfull rebell. Han stred för de fattigas rättigheter, för änkor och han satte sig upp mot fariséerna som stiftade de lagar de ville ha för att få makten. Jesus trotsade sin tids orättfärdiga lagar.

Martin har också brutit mot lagen. 2009 tog han sig in i en av Saabs flyghangarer i Linköping tillsammans med kollektivkamraterna Pelle Strindlund och Annika Spalde. De menade att syftet var att ”avrusta Jasplan avsedda för export, genom att hamra av dem”.

Trion hamnade i rätten. Domen blev fängelse. Fem månader för Martin.

I domen läser jag: Begångna brott: 1. Försök till sabotage. 2. Brott mot lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar.

Martins potatissallad

Du behöver:
cirka 10 kokta potatisar i bitar
1-2 rödlökar, hackade eller skivade
svarta bönor (finns färdigkokta i paket, välj ekologiska)
svarta oliver
dill
kapis
rucolasallad
vitkål (om man känner sig nyttig)

Till dressing:
0,7 dl rapsolja
0,2 dl balsamvinäger
2 msk senap
1 förpackning sojagrädde
salt peppar

Blanda i en skål för sig. Häll dressing över potatissalladen, låt stå i kylen och dra ett par timmar.
Servera till falafel eller vegoburgare.
Enjoy!

